

УДК 5.012.8:336.13

DOI: 10.31732/2663-2209-2019-55-216-224

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА ЗАДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Цюцюпа С.В.

к.е.н., доцент кафедри обліку і загальноекономічних дисциплін, Відкритий міжнародний Університет розвитку людини «Україна», Інститут економіки та менеджменту, м. Київ, вул. Львівська 23, 03115, Україна, тел.: (044)-409-27-62, e-mail.: s98754321@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7069-4154

THEORETICAL ASPECTS OF FORMING OF ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISE ARE FOR THE SAKE OF PROVIDING OF HIS COMPETITIVENESS

Tsiutsiupa S.

PhD (economics), associate professor of accounting and general economic disciplines department, Open international university of human development "Ukraine" institute of economics and management, Kyiv, st. Lvivskay 23, 03115, Ukraine, tel.: (044)-455-57-57, e-mail.: s98754321@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7069-4154

Анотація. У статті досліджено актуальні питання підвищення конкурентоспроможності та забезпечення економічної безпеки вітчизняних підприємств в сучасних умовах. Наголошено, що підвищення конкурентоспроможності підприємства як складова його економічної безпеки потребує системного підходу, здійснення значного комплексу організаційно-економічних, управлінських і технологічних заходів. Охарактеризовано особливості застосування конкурентних стратегій підприємства в сучасних умовах. Запропоновано систему ключових цілей підвищення конкурентоспроможності та забезпечення економічної безпеки підприємства. Встановлено, що в сучасних умовах система економічної безпеки підприємства повинна бути одним з головних елементів стратегічного управління підприємством. Зважаючи на це керівництву підприємств необхідно потурбуватись про інформаційно-аналітичне, інноваційне та стратегічне забезпечення належного рівня їх економічної безпеки не лише в поточному періоді, ай у наступних. Проведення зваженої обґрунтованої політики в області економічної безпеки підприємства є надзвичайно актуальним завданням на сучасному етапі захисту українських економічних інтересів. У статі розкрито основні теоретико-методичні основи управління економічною безпекою підприємств, її місце та роль у системі управління підприємством. Загрозами в економічній безпеці підприємства слід вважати наявні чи потенційні дії, що ускладнюють або унеможливають реалізацію економічних інтересів підприємства і створюють небезпеку для господарської діяльності та життєзабезпечення колективу підприємства. Більшість авторів поділяє самі загрози на внутрішні і зовнішні; політичні, кримінальні, конкурентні, контрагентні; явні та приховані; об'єктивні (що зумовлені стихійними природними явищами) та суб'єктивні (зумовлені діяльністю людини); прогнозовані та не прогнозовані.

Ключові слова: економічна безпека, підприємство, управління економічною безпекою, управління підприємством, конкурентоспроможність, конкурентні стратегії, конкурентні переваги.

Формул: 0, рис.: 1, табл.: 1, бібл.: 15

Annotation. In the article the actual questions of increase of competitiveness and providing of economic safety of domestic enterprises are explored in modern terms. It is marked, that the increase of competitiveness of enterprise as a constituent of his economic safety needs systems approach, realization of considerable complex of measures organizational-economic, administrative and technological. The features of application of competition strategies of enterprise are described in modern terms. The system of key aims of increase of competitiveness and providing of economic safety of enterprise is offered. It is set, that in modern terms the system of economic safety of enterprise must be one of staples of strategic management by an enterprise. Because of it the guidance of industrial enterprises must look after about providing of the proper their economic strength security informative, analytical, innovative and strategic not only in a current period, oh at the following. Pursuing a weighed grounded policy in the region of economic safety of industrial enterprise is extraordinarily the actual task on the modern stage of defence of Ukrainian economic interests. In the floor basic government bases by economic safety of enterprises theoretical and methodical are exposed, its place and role in the system of management by an enterprise. By threats in economic safety of industrial enterprise it is necessary to count actions present or potential, and that complicate or do impossible realization of economic interests of enterprise and create a danger for economic activity and life-support of collective

of enterprise. Most authors divide threats into internal and external; political, criminal, competition; obvious and hidden; objective (that are conditioned by the elemental natural phenomena) and subjective (are conditioned by activity of man); are forecast and not forecast.

Key words: economic safety, enterprise, management by economic safety, management by an enterprise, competitiveness, competition strategies, competitive edges.

Formulas: 0, fig.: 1, tabl.: 1, bibl.: 15

Постановка проблеми. Становлення і розвиток вітчизняної економіки, інтеграція України у світовий економічний простір, поширення глобалізаційних процесів та викликане цим посилення конкуренції загострюють проблему досягнення ефективності економічної діяльності і збереження фінансової стійкості сучасного підприємства, які формують надійний та міцний фундамент для його економічної безпеки.

Зовнішнє оточення господарюючих суб'єктів щоразу стає все більш динамічним та невизначеним, що, своєю чергою, призводить до появи значної кількості ризиків і загроз, серед яких - недобросовісна конкуренція, неплатоспроможність бізнес-партнерів, комерційний шпіонаж, утрата комерційної таємниці, незаконні поглинання і злиття, рейдерство. Означені негативні тенденції зумовлюють потребу в ефективному управлінні економічною безпекою підприємства, формуванні стратегії економічної безпеки, а також удосконаленні методів та механізмів її реалізації з метою забезпечення стійких конкурентних позицій на ринку.

В умовах ринкової економіки при наявності конкуренції і виникнення непередбачуваних ситуацій, господарська та виробнича або комерційна діяльність неможлива без ризиків, що має безпосередній вплив на зміну рівня економічної безпеки. Загроза зниження рівня економічної безпеки вітчизняних підприємств обумовлена інерційністю їх структури виробництва, підвищенням фізичного зносу обладнання, технологічною відсталістю та відсутністю замовлень, побоювання інвесторів до інвестування, тіньова економіка в країні. У даному контексті особливої важливості набуває необхідність розробки ефективних механізмів підвищення рівня економічної

безпеки для забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

Підвищення рівня конкурентоспроможності та економічної захищеності підприємств стає нагальною проблемою розвитку економіки країни, її фінансової стабільності, можливості залучення іноземних інвестицій та інновацій. Разом із цим, підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств у сучасних умовах потребує функціонування налагодженої системи управління, забезпечення виробництва високоякісної продукції, вибору оптимальних конкурентних стратегій та постановок цілей розвитку підприємства, побудови ефективної збутової та логістичної структури, наявності значної кількості та раціонального використання фінансових, технічних, інформаційних, кадрових, матеріальних ресурсів, що значно актуалізує питання пошуку механізмів формування та підвищення конкурентоспроможності та досягнення безпечного рівня економічного розвитку підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження економічної безпеки підприємства задля досягнення стійкої конкурентоспроможності у ринковому середовищі внесли відомі вчені - економісти: В. Алькеми, М. Бендика, Т. Васильціва, В. Волошина, І. Воловельської, В. Гейця, В. Каркавчука, А. Кашина, Т. Клебанова, А. Ляшенка, І. Назаренка та Т. Сухорукова, О. Новікової, Є. Олейнікова, Р. Покотиленка, І. Петрової, В. Шликова та інших. Розроблено багато ґрунтовних підходів до формування рівня економічної безпеки підприємства для забезпечення стійкої конкурентоспроможності у ринковому середовищі.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас постійні зміни умов конкуренції, середовища функціонування та позицій підприємств на ринку, ускладнені несприятливими політичними та соціально-економічними змінами в суспільстві, вимагають визначення найважливіших складових економічної безпеки сучасного підприємства та розробки заходів щодо забезпечення їх стану на належному рівні. В сучасних умовах система економічної безпеки підприємства повинна бути одним з головних елементів стратегічного управління підприємством. Зважаючи на це керівництву підприємств необхідно потурбуватись про інформаційно-аналітичне, інноваційне та стратегічне забезпечення належного рівня їх економічної безпеки не лише в поточному періоді, а й у довгостроковій перспективі.

Економічній безпеці належить детермінуюча роль в забезпеченні на належному рівні стійкості та конкурентоспроможності сучасного підприємства. Водночас падіння рівня економічної безпеки підприємств господарського комплексу України пов'язано з низкою зовнішніх та внутрішніх факторів. Незважаючи на велику кількість літератури, присвяченої проблемам економічної безпеки підприємств, відчувається брак наукового опрацювання теоретичних і практичних питань застосування економічного підходу до оцінки системи забезпечення безпеки підприємства загалом і його економічної безпеки зокрема як специфічної виробничої системи. Саме тому подальший розвиток теоретичних положень та формулювання практичних рекомендацій щодо забезпечення належного рівня економічної безпеки підприємства і зміцнення його конкурентоспроможності є актуальними завданнями і потребують подальшого вивчення.

Формулювання цілей статті. Метою статті є покращення та розроблення

обґрунтованої стратегічної політики в сфері економічної безпеки підприємства, що є надзвичайно актуальним завданням на сучасному етапі досягнення конкурентоспроможності українських підприємств у ринковому середовищі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Лише комплексний та системний підхід до організації економічної безпеки підприємства зможе забезпечувати повною мірою його надійний захист. Система економічної безпеки підприємства - це структурний комплекс стратегічних, тактичних та оперативних заходів, спрямованих на захищеність підприємства від зовнішніх та внутрішніх загроз та на формування унікальних здатностей протистояти їм в майбутньому [13].

Метою забезпечення економічної безпеки підприємства є комплексна дія на потенційні і реальні загрози, що дозволяє йому успішно функціонувати в нестабільних умовах зовнішнього і внутрішнього середовища. За допомогою механізму управління економічною безпекою підприємства здійснюється комплекс заходів в інтересах захисту господарської діяльності від внутрішніх і зовнішніх економічних ризиків.

До зовнішніх загроз в економічній безпеці належать: зміни політичної ситуації; макроекономічні потрясіння; зміна законодавства; нерозвиненість інфраструктури ринку; протиправні дії кримінальних структур; використання недобросовісної конкуренції; промислово-економічне шпигунство; зараження комп'ютерних програм різними вірусами та ін. Внутрішні загрози проявляються в процесі незадовільної роботи підрозділів підприємства, зокрема і служби безпеки підприємства, використання застарілої техніки у виробництві тощо. Спираючись на результати оцінювання, а також виходячи з положення про те, що система управління економічною безпекою повинна бути інтегрована у процеси функціонування та розвитку підприємства та чинна до поточного стану законодавства, розроблено методичний

підхід до управління економічною безпекою підприємства та інструментарій управління, напрями формування якого відповідають стратегічним цілям підприємства. Такими заходами є: створення системи узгодження інтересів підприємства; діагностика фінансово-економічної стійкості підприємства; розробка профілю захисту реалізації стратегічних планів розвитку; розробка

процедур технологічного контролю та моніторингу на підприємстві; формування політики інформаційної та кадрової безпеки підприємства. До основних завдань економічної безпеки підприємства, вирішення яких допоможе суттєво зміцнити конкурентоспроможність суб'єкта господарювання у ринковому середовищі, відносяться зовнішні та внутрішні (табл. 1).

Таблиця 1

Завдання досягнення економічної безпеки підприємства для зміцнення його конкурентоспроможності

Зовнішні	Внутрішні
<ul style="list-style-type: none"> - збір вихідної інформації щодо можливості виникнення загроз; - оцінка та аналіз основних ризиків підприємства; - прогнозування стану захищеності підприємства при уникненні ризиків або при відшкодуванні їх наслідків; - дослідження інтерфейсної складової економічної безпеки підприємства (обґрунтування безпечності вибору партнерів, клієнтів та співробітників); - недопущення проникнення на підприємство структур економічної розвідки конкурентів, організованої злочинності й окремих осіб із протиправними намірами. 	<ul style="list-style-type: none"> - забезпечення захисту конфіденційної інформації та комерційної таємниці; - забезпечення збереження матеріальних цінностей підприємства; - багатоетапний захист банківських рахунків підприємства; - своєчасне виявлення потенційних злочинних намірів щодо підприємства і його співробітників з боку джерел зовнішніх погроз безпеки; - виявлення, попередження й припинення можливої протиправної й іншої негативної діяльності співробітників підприємства, направлених на зниження рівня його економічної безпеки; - формування ефективного інформаційно-аналітичного забезпечення системи управління економічною безпекою підприємства; - формування та інтенсивне використання інноваційного забезпечення системи управління економічною безпекою підприємства; - вироблення та прийняття найбільш оптимальних управлінських рішень щодо стратегії й тактики забезпечення економічної безпеки підприємства; - фізична й технічна охорона будинків, споруд, території й транспортних засобів; - відшкодування матеріального й морального збитку, завданого в результаті неправомірних дій підприємства та окремих співробітників; - здійснення постійного контролю за ефективністю функціонування системи економічної безпеки, удосконалення її елементів.

Джерело: складено автором на основі [9-10]

Управління забезпеченням економічної безпеки підприємства - це безперервний процес забезпечення на підприємстві, що знаходиться в певному зовнішньому середовищі, стабільності його функціонування, фінансової рівноваги і регулярного отримання прибутку, а також можливості виконання поставлених цілей і завдань, здатності його до подальшого розвитку і вдосконалення на різних стадіях життєвого циклу підприємства і в процесі зміни конкурентних ринкових стратегій [14].

Дане визначення розглядає процес управління забезпеченням економічної безпеки підприємства як безперервний

процес, що враховує зміну стану підприємства і вплив на нього зовнішнього оточення. Нерозривно пов'язаною з вирішенням проблеми управління забезпеченням економічної безпеки підприємств є оцінка її рівня. Зазначена оцінка повинна бути відправною точкою в розробці та коригуванні заходів щодо підвищення рівня забезпечення економічної безпеки на підприємстві і в той же час показником результативності цих заходів. Вона проводиться шляхом вибору і аналізу відносних значень різних показників забезпечення економічної безпеки за певними її складовими, що відображає стан економічної безпеки

підприємства з урахуванням змін стадій життєвого циклу підприємства і зміни його конкурентних ринкових стратегій.

Конкурентоспроможність підприємства визначається як спроможність підприємства існувати і розвиватися, перевершуючи за ефективністю функціонування наявних і майбутніх конкурентів, ґрунтуючись на залученні невикористаних можливостей [7].

Визначення конкурентоспроможності підприємства можна сформулювати як здатність підприємства випускати та реалізовувати конкурентоспроможну продукцію, котра матиме конкурентні переваги порівняно з товарами-аналогами конкурентів у певний проміжок часу на визначеному ринку, що в результаті принесе максимальний прибуток [14].

Разом із цим, конкурентоспроможність, як складова економічної безпеки, характеризує ступінь відповідності внутрішніх можливостей розвитку підприємства зовнішнім можливостям, які генеруються ринковим середовищем [14].

Досвід останніх років показує, що значна кількість вітчизняних підприємств неконкурентоспроможні. Це обумовлено технологічною відсталістю підприємств, використанням застарілих технологій та обладнання, значними енерго-, матеріало- і трудомісткістю виробничого процесу, що підвищує собівартість вітчизняної продукції, порівняно з імпортними аналогами, дефіцитом ресурсів, і, відповідно, низьким рівнем інноваційної активності суб'єктів господарювання порівняно з конкурентами з економічно розвинутих країн світу, незначними можливостями виробництва високотехнологічних товарів і надання сучасних якісних послуг тощо [11].

Парадоксальність ситуації в Україні полягає в тому, що навіть на ринках з конкурентною ринковою структурою відсутні повноцінні конкурентні відносини. Емпіричні дослідження і господарська практика переконують, що у висококонкурентній, на перший погляд, сфері, де функціонують сотні тисяч самостійних підприємств, складаються

ситуації, не сумісні з умовами конкурентного ринку. Так, наприклад, за підрахунками Українського уряду, розмір торговельної націнки на продовольчі товари у роздрібній торгівлі, яка відноситься до висококонкурентних галузей, нерідко сягає 50%, а на промислові - 300-500% (для порівняння: у країнах з розвинутими ринковими відносинами цей показник не перевищує 8-10%) [20].

Очевидно, що відсутність умов для розвитку здорової, ефективної конкуренції істотно знижує стимули підприємств до створення технологічних, організаційних чи навіть управлінських переваг перед конкурентами. Як відомо, саме ринкова конкуренція є механізмом відбракування всіх нежиттєвих форм виробництва і торгівлі, при ній приречені всі неефективні форми і методи господарювання. У країнах, де діють закони ринку і конкуренції, навіть підприємства-монополісти постійно відчувають тиск з боку потенційних конкурентів.

Підвищення конкурентоспроможності підприємства необхідно розглядати як довгостроковий послідовний процес пошуку й реалізації управлінських рішень у всіх сферах його діяльності (рис.1), здійснюваний планомірно, відповідно до обраної стратегії довгострокового розвитку, з урахуванням змін у зовнішньому оточенні та стану засобів самого підприємства, і внесенням відповідних коректив [9].

Основними сферами забезпечення економічної безпеки підприємства для підвищення конкурентоспроможності визначаємо насамперед: управління інноваціями та технологіями, які, у свою чергу, впливають на ефективність процесів виробництва та збуту; процес виробництва для досягнення оптимальної ресурсо-, енергомісткості, мінімальної затратності та високої технологічності і екологізації; використання інформації через постійну необхідність досліджень поведінки споживачів та налагодження безперебійних інформаційних потоків як від підприємства до споживача, так і в

межах організаційної структури самого підприємства; управління людськими ресурсами з метою забезпечення максимальної кваліфікованості та продуктивності у виконанні поставлених

завдань; управління змінами, що визначається постійною необхідністю змін стратегій та цілей підприємства на ринку [14].

Рис. 1. Основні сфери підвищення конкурентоспроможності як складової економічної безпеки підприємства

В умовах активізації інтеграційних процесів, значної фінансової нестабільності ефективно управління підприємством передбачає розроблення дієвих механізмів забезпечення достатнього рівня його економічної безпеки. У результаті неефективного управління економікою та незбалансованості основних макроекономічних показників особливо відчутними для суб'єктів господарювання стали нестача фінансових ресурсів, постійний пошук джерел фінансування, форм і методів раціонального використання обмежених за обсягом ресурсів. Натомість досягнення та підтримка бажаного рівня економічної безпеки в заданих межах дає змогу підприємству не тільки зберегти свою частку ринку або досягти зростання вартості підприємства, але й отримати перевагу над конкурентами, підвищити конкурентоспроможність своєї продукції. Наявність надійної системи безпеки на підприємстві дає можливість швидко виявити і локалізувати будь-які загрози його діяльності [1].

Визначення економічної безпеки в сучасній науці має тлумачення у двох наукових напрямках. Фахівці в рамках першого напрямку економічну безпеку підприємств розглядають як захист від негативних впливів (загроз) зовнішнього і

внутрішнього середовища [5]. Концепцією другого напрямку є розгляд економічної безпеки підприємства як гармонізації інтересів підприємства з інтересами взаємодіючих з ним суб'єктів зовнішнього середовища [11].

Головною метою економічної безпеки підприємства є забезпечення його стійкого і максимально ефективного функціонування в даний час і забезпечення високого потенціалу розвитку та просування підприємства в майбутньому [8].

Отже, економічна безпека і конкурентоспроможність - взаємопов'язані поняття. Конкурентоспроможність одночасно є метою і показником ступеня розвитку підприємства, а економічна безпека виступає найважливішою умовою його існування.

Багатогранність взаємозв'язку конкурентоспроможності та економічної безпеки підприємства проявляється в наступному [4]:

- економічна безпека є необхідною умовою забезпечення та підвищення конкурентоспроможності;
- конкурентоспроможність виступає як ресурс, об'єкт та інструмент політики забезпечення економічної безпеки;
- зниження конкурентоспроможності створює загрози економічної безпеки.

Для підвищення рівня конкурентоспроможності та економічної безпеки підприємства необхідно першочергово [15]:

1. Постійне удосконалення продукції (послуг) підприємства на основі створення нових видів продукції, підвищення її якості, післяпродажного обслуговування, забезпечення оптимальної ціни продукції в умовах ринку.

2. Забезпечення високої ефективності менеджменту підприємства та кваліфікації персоналу підприємства, особливо у сфері маркетингу, збуту та логістики підприємства, побудова оптимальної логістичної системи на підприємстві.

3. Забезпечення інноваційного розвитку підприємства шляхом покращення продуктового (товарного) ряду підприємства, модернізації логістичної системи, системи виробництва за допомогою комунікаційних технологій.

З огляду на особливості діяльності підприємств різних видів економічної діяльності підвищення конкурентоспроможності та економічної безпеки підприємства потребує характеристики логістичної та маркетингової складових. Під логістичною компонентою розуміємо сукупність заходів, спрямованих на забезпечення належного товароруку поза- та в межах підприємства, досягнення оптимальності та ефективності логістичних процесів, пов'язаних з постачанням товарів, їх руху на підприємстві, мінімізацію ризиків у сфері транспортування, зберігання та переміщення, забезпечення належного рівня доступу підприємства до системи транспортування товарів [2].

Як завдання маркетингової складової безпеки підприємства варто визначити надання характеристики ефективності політики у сфері дослідження ринку, виходу на його перспективні сегменти та функціонування на ньому, а також рівня захисту підприємства від ризиків та загроз у сфері позиціонування підприємства і його товарів на ринку. Ця компонента конкурентоспроможності та безпеки повинна відображати і здатність вносити

необхідні коригування в маркетингову політику з метою підтримки необхідного попиту (обсягу реалізації товарів) для відтворення підприємства [13].

Конкурентна (маркетингова) складова економічної безпеки базується на застосуванні різних конкурентних стратегій, що дозволяють утримати та покращити становище підприємства на ринку, порівняно із конкурентами галузі за допомогою задоволення вимог та запитів споживачів, створення та просування нових видів продукції та послуг на ринок, формування позитивного іміджу (бренду) компанії на ринку.

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що економічна безпека підприємства - це комплексна характеристика, під якою розуміють рівень захищеності всіх видів потенціалу підприємства від внутрішніх та зовнішніх загроз, який має забезпечити стабільне функціонування та ефективний розвиток підприємства і потребує управління з боку керівництва задля гарантії найбільш продуктивного використання ресурсів для підвищення ефективності функціонування підприємства і забезпечення його стабільного розвитку.

В умовах економічної нестабільності, обмеженого доступу до виробничих та фінансових ресурсів, окупації значної території країни проблема підвищення конкурентоспроможності як складової економічної безпеки вітчизняних підприємств є досить актуальною і важливою та вимагає стратегічного і комплексного підходу. Підвищення конкурентоспроможності та забезпечення економічної безпеки підприємства залежить від цілого комплексу взаємопов'язаних процесів: гнучкої системи виробництва, застосування прогресивних технологій та інновацій, ефективного управління резервами і фінансами, проведення ефективної маркетингової та логістичної політик, впровадження прогресивних організаційно-управлінських та інформаційних систем, підвищення кваліфікації співробітників та інше.

Ключовими пріоритетними цілями підвищення конкурентоспроможності та економічної безпеки підприємства повинні стати: постійне удосконалення продукції (послуг) підприємства; забезпечення високої ефективності менеджменту підприємства та кваліфікації персоналу підприємства; забезпечення інноваційного розвитку підприємства, тому розвиток цих пропозицій потребує подальших досліджень у наукових публікаціях.

Література:

1. Алькема В. Г. Логістична інфраструктура як чинник економічної безпеки підприємств. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2017. №21. С.81-89.
2. Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В. Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення: монографія. Львів : ВИДАВНИЦТВО, 2018. 386 с.
3. Геец В. М. Преодоление квазырыночности-путь к инвестиционно ориентированной модели экономического роста. *Экономика Украины*. 2017. №6. С. 4-18.
4. Егоров И. Ю. Инновационная Украина - 2020 : основные положения национального доклада. *Экономика Украины*. 2017. №9. С. 4-18.
5. Жихор О. Б., Куденко Т. М. Економічна безпека : навчальний посібник. Харків : ХІБС УБС НБУ, 2018. 144 с.
6. Зубок М. І. Економічна безпека суб'єктів підприємництва: навчальний посібник. Київ : Знання, 2017. 226 с.
7. Каличева Н. Є. Проблеми та перспективи розвитку економіки України в сучасній світовій економічній системі. *Наука й економіка: науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету*. 2018. Вип. 4 (40). С. 117-120.
8. Козаченко Г. В., Пономарев В. П., Ляшенко А. М. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения : монография. Київ : Либра, 2017. 280 с.
9. Малащенко В. Економічна безпека підприємства як чинник ефективного корпоративного управління. *Вісник Національної академії державного управління*. 2018. №3(40). С. 283-291.
10. Мороз Л. І., Адельшінова О. Р. Шлях підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств в умовах глобалізації. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Проблеми економіки та управління. 2018. № 611. С. 147-155.
11. Онищенко В. Ф. Реалии и возможности экономической стабилизации и развития Украины. *Экономика Украины*. 2018. №7. С. 4-18.
12. Романова А. И. Конкурентоспособность предприятия: методы оценки, стратегии

повышения. *Современная конкуренция*. 2017. №5. С. 78-84.

13. Паршина О. А. Теоретичні та прикладні аспекти підвищення конкурентоспроможності підприємств : колективна монографія у 4 т. Дніпропетровськ : «Герда», 2018. Т. 3. 365 с.

14. Фальченко О. О., Токарь Н. Б. Конкурентоспроможність як складова економічної безпеки підприємства. *Вісник НТУ „ХПИ”. Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва*. 2018. № 67 (1040). С. 156-158.

15. Филюк Г. Проблемы та шляхи підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств в умовах глобалізації. *Вісник КНУ ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка*. 2017. №10(151). С. 5-8.

References:

1. Alkema, V.H. (2017), “Logistic infrastructure as a factor of economic security of enterprises”, *Vcheni zapysky Universytet «KROK»*, vol. 21, pp. 81-89.
2. Vasylytsiv, T.H. Voloshyn, V.I. Boikevych, O.R. and Karkavchuk, V.V. (2018) *Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpriemstv Ukrainy: stratehiia ta mekhanizmy zabezpechennia* [Financial and Economic Security of Ukrainian Enterprises: Strategy and Mechanisms], VYDAVNYTsTVO, Lviv, Ukraine, 386 p.
3. Heets, V.M. (2017), “Overcoming the quasi-market is the path to an investment-oriented model of economic growth”, *Ekonomyka Ukraini*, vol. 6, pp.4-18.
4. Ehorov, Y.Yu. (2017), “Innovative Ukraine - 2020”, *Ekonomyka Ukraini*, vol. 9, pp. 4-18.
5. Zhykhor, O.B. and Kutsenko T.M. *Ekonomichna bezpeka* [Economic security], KhIBS UBS, Kharkiv, Ukraine, 144 p.
6. Zubok, M.I. (2017), *Ekonomichna bezpeka subiektiv pidpriemnytstva* [Economic security of business entities], Znannia, Kyiv, Ukraine, 226 p.
7. Kalycheva, N.Ye. (2018), “Science and Economics: Journal of Khmelnytsky Economic University”, *Nauka y ekonomika: naukovo-teoretychnyi zhurnal Khmelnytskoho ekonomichnoho universytetu*, vol. 4(40), pp. 117-120.
8. Kozachenko, H.V. Ponomarev, V.P. Liashenko, A.M. (2017), *Ekonomycheskaia bezopasnost predpriatyia: sushchnost y mekhanizm obespechenyia* [The economic security of the enterprise: the nature and mechanism of support], Lybra, Kyiv, Ukraine, 280 p.
9. Malashchenko, V. (2018), “Economic security of the enterprise as a factor of effective corporate governance”, *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia*, vol. 3(40), pp. 283-291.
10. Moroz, L.I. and Adelsinova O.R. (2018), “The way to increase the competitiveness of domestic enterprises in the conditions of globalization”, *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnikha»*. *Problemy ekonomiky ta upravlinnia*, vol. 611, pp. 147-155.

11. Onishchenko, V.F. (2018), “Realities and opportunities for economic stabilization and development of Ukraine”, *Економіка України*, vol. 7, pp. 4-18.

12. Romanova, A.I. (2017), “Competitiveness of the enterprise: evaluation methods, strategies for increasing”, *Sovremennaiia konkurentsia*, vol. 5, pp. 78-84.

13. Parshyna, O.A. (2018), *Teoretychni ta prykladni aspekty pidvyshchennia konkurentospromozhnosti pidpriemstv* [Theoretical and applied aspects of increasing the competitiveness of enterprises], Herda, Dnipropetrovsk, Ukraine, part 3, p. 365.

14. Falchenko, O. O. and Tokar, N.B. “Competitiveness as a component of economic security of the enterprise”, *Visnyk NTU „KhPI”. Serii: Tekhnichni prohres i efektyvnist vyrobnytstva*, vol. 67 (1040), pp. 156-158.

15. Filyuk, G. (2017), “Problems and ways of increasing the competitiveness of domestic enterprises in the context of globalization”, *Visnyk KNU im. Tarasa Shevchenka. Serii: Ekonomika*, vol. 10(151), pp. 5-8.

Стаття надійшла до редакції 18.10.2019 р.